C/2025/2782

22.5.2025

NÕUKOGU SOOVITUS,

13. mai 2025,

euroala majanduspoliitika kohta

(C/2025/2782)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 136 koostoimes artikli 121 lõikega 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 ([1]), eriti selle artikli 3 lõike 3 punkti a,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta ([2]), eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) Eurorühma laiendatud koosseis tegi 4. novembril 2024 avalduse Euroopa majanduse konkurentsivõime kohta (edaspidi „eurorühma avaldus“), milles rõhutatakse vajadust võtta kiiresti meetmeid, et kõrvaldada ulatuslike investeeringute ja struktuurireformide kaudu liidu mahajäämus tootlikkuse, innovatsiooni ja konkurentsivõime valdkonnas. Seejärel kordas Euroopa Ülemkogu seda üleskutset oma 8. novembri 2024. aasta Budapesti deklaratsioonis uue Euroopa konkurentsivõime kokkuleppe kohta (edaspidi „Euroopa Ülemkogu deklaratsioon“). Nii eurorühma avaldus kui ka Euroopa Ülemkogu deklaratsioon kajastavad aruande „Euroopa konkurentsivõime tulevik“ (edaspidi „Draghi aruanne“) ja aruande „Palju enamat kui turg“ (edaspidi „Letta aruanne“) üldisi järeldusi ning annavad tunnistust sellest, et liidu majanduse probleeme ja võimalusi mõistetakse ühtemoodi. Need moodustavad konteksti uue majandusjuhtimise raamistiku (edaspidi „raamistik“) rakendamisel pärast määruse (EL) 2024/1263, nõukogu määruse (EL) 2024/1264 ([3]) ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/1265 ([4]) jõustumist 30. aprillil 2024. Raamistiku eesmärk on tagada reformide ja prioriteetsete investeeringute abil valitsemissektori võla jätkusuutlikkus ning kestlik ja kaasav majanduskasv. Praeguseks liikmesriikide poolt raamistiku alusel esitatud keskpika perioodi kavades pannakse rõhku reformidele ja investeeringutele, mille eesmärk on parandada konkurentsivõimet. Euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusega, mis on osa majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaastast, antakse hinnang euroala makromajanduspoliitikale, sealhulgas selle eelarve- ja muudele aspektidele. Käesolevas soovituses tuuakse esile nii kogu euroala kui ka selle liikmesriikide peamised makromajanduslikud, struktuursed ja institutsioonilised probleemid, prioriteedid ja soovitused, mis loob aluse euroala liikmesriikide poliitiliseks aruteluks ühist huvi pakkuvates valdkondades.

([1]) ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) ELT L 306, 23.11.2011, lk 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1264, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (ELT L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj).
([4]) Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1265, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta (ELT L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

(2) Euroala on näidanud märkimisväärset makromajanduslikku ja sotsiaalset vastupanuvõimet ning inflatsioonitempo kiirel aeglustumisel on olnud tööhõivele üksnes minimaalne mõju. Sellele positiivsele tulemusele on aidanud kaasa ka euroala võime tulla toime šokkidega ja neist taastuda, nagu näitas reageerimine COVID-19 pandeemiale ja energiakriisile. Vastupanuvõime tuleneb suurel määral liidu, sealhulgas Euroopa Keskpanga (EKP) ja liikmesriikide õigeaegsetest, otsustavatest ja ühistest poliitikameetmetest, mis aitasid pehmendada suurte kriiside mõju majandusele. Mitme liikmesriigi tugev eelarveseisund 2019. aastal, stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kiire kohaldamine ning uued liidu rahastamisvahendid, nagu taasterahastu „NextGenerationEU“ ja TERA, koos mitmeaastase finantsraamistikuga tagasid euroalale eelarvealase manööverdamisruumi, mis võimaldas võtta tulemuslikke eelarvemeetmeid. Vastupanuvõimet on tugevdanud ka euroala struktuursed muutused viimasel kümnendil. Tööturud on muutunud paindlikumaks ja finantssüsteemid on osutunud palju vastupidavamaks kui üleilmse finantskriisi ajal. COVID-19 järel on tugev tööturg ja poliitikatoetusmeetmed soodustanud eratarbimist, kuigi hoiuste määr on jäänud kõrgeks. Avaliku sektori investeeringuid on toetatud taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest liidu vahenditest. Erainvesteeringud on olnud oluliselt vähem dünaamilised, eriti alates 2022. aastast, tingituna karmimatest rahastamistingimustest ja üleilmse makromajandusliku olukorra üldisest ebakindlusest. Netoekspordi panus SKP kasvu on olnud kergelt positiivne, sest impordidünaamika on olnud nõrk, samas kui viimasel ajal on eksporti mõjutanud kaubanduse killustatuse ja kaubanduspiirangute süvenemine. 2023. aastal oli SKP kasv 0,4 % ja ka 2024. aastal peaks see jääma tagasihoidlikuks tasemel 0,8 %, kuid 2025. aastal peaks kasv kiirenema 1,3 %ni ja 2026. aastal 1,6 %ni. Eeldatakse, et 2025. ja 2026. aastal elavneb majandustegevus tänu suuremale eratarbimisele, mis on tingitud reaalpalkade ja tööhõive jätkuvast, kuigi aeglasemast kasvust. Investeeringute kogumaht peaks järgmisel kahel aastal järk-järgult suurenema, mida toetavad nii erainvesteeringute taastumine kui ka tugevad riiklikest ja ELi vahenditest rahastatavad avaliku sektori investeeringud, samal ajal kui välisnõudluse elavnemine peaks toetama eksporti.

(3) Koguinflatsioon kerkis energiakriisi järel kõrgele tasemele (jõudes 2022. aasta oktoobris euroalas haripunkti 10,6 %), kuid peaks prognooside kohaselt langema 2025. aastal 2,1 %-le ja 2026. aastal 1,9 %-le. Euroala inflatsioonierinevused, mis 2022. aastal suurenesid, on vahepeal kahanenud ja peaksid jääma varasema keskmise väärtuse lähendale. Inflatsioonitempo aeglustumine näitab suurel määral välistegurite taandumist, mis tingisid viimasel kolmel aastal energia-, toidu- ja teenusehindade ulatusliku tõusu. Ühtlasi annab see tunnistust EKP võetud otsustavate poliitikameetmete mõjust. Algse järsu inflatsioonilaine pidurdamiseks tõstis EKP korduvalt intressimäärasid, et stabiliseerida inflatsiooniootusi ja taltsutada hinnatõusu, ning alustas samal ajal oma varaportfelli vähendamist. Rahapoliitikaga kehtestatud piiranguid on hiljuti lõdvendatud, et tagada inflatsiooni püsiv stabiliseerumine EKP keskpika perioodi sihttasemel 2 %.

(4) Hoolimata majandustegevuse vähenemisest püsis tööturg 2024. aastal tugev. Euroala tööhõive kasvas 2022. aasta lõpu ja 2024. aasta keskpaiga vahel 3 miljoni töötaja võrra ning töökohtade arv saavutas rekordtaseme. Tööhõive on jõuliselt kasvanud kõigis vanuserühmades, olenemata töötaja soost ja haridustasemest. Suurenes ka tööhõives osalemise määr, mis saavutas 2024. aastal uue rekordi, kuigi endiselt esineb probleeme, eelkõige naiste, noorte, eakate, romade ja puudega inimeste tööhõive puhul. Nagu paljud teised arenenud majanduspiirkonnad, on ka euroala saanud kasu suurtest rändevoogudest, sealhulgas Ukrainast ja muudest piirkondadest, mis on suurendanud tööjõu pakkumist ja aidanud leevendada tööjõu ja oskuste nappust osas tööstusharudes ja riikides. 2024. aasta oktoobris langes euroala töötuse määr 6,3 %-le, mis on läbi ajaloo madalaim näitaja. Süvenev tööjõupuudus ja oskuste nappus, mis on tingitud tööealise elanikkonna vähenemisest ja nõudlusest uute oskuste järele, mida teravdab veelgi majanduse kiire taastumine pandeemia põhjustatud langusest, on küll viimasel ajal veidi leevenenud. Sellest hoolimata on paljudes tööstusharudes endiselt suur tööjõupuudus. Püsivale tööjõunõudlusele on aidanud kaasa ka ettevõtete suured kasumid ja bilansidünaamika. Nende ettevõtete osakaal, kes tunnistavad, et tööjõuprobleemid pärsivad nende tootmist, ning vabade ametikohtade määr, on hiljuti langenud rekordmäärast allapoole, kuid püsib kõrge ja ületab pandeemiaeelset taset.

(5) Nominaalpalk kasvas 2023. ja 2024. aastal tulenevalt kiirest inflatsioonist ja pingelisest tööturuolukorrast. 2024. aasta teises kvartalis suurenes nominaalne hüvitis töötaja kohta võrreldes 2023. aasta sama kvartaliga 4,5 % (euroala keskmine), mis jääb veidi alla 2023. aasta näitajale. Komisjoni 2024. aasta sügisprognoosi kohaselt peaks nominaalpalga kasv jääma 2024. aastal jõuliseks ja 2025. aastal olema mõõdukam. 2022. aastal ja 2023. aasta esimeses pooles langenud reaalpalgad hakkasid 2023. aasta kolmandas kvartalis taas tõusma. Asjaolu, et viimastel aastatel suurenenud kasumi osakaal on hiljuti vähenenud, osutab sellele, et ettevõtted tõstavad palkasid oma kasumimarginaali arvelt, mitte hindade kergitamise kaudu. Reaalpalkade jätkuv järkjärguline taastumine kajastab suuresti järelejõudmisdünaamikat ning praegune nominaalpalga ja tootlikkuse kasvu ootus näib olevat kooskõlas

naasmisega inflatsiooni keskpika perioodi sihttaseme (2 %) juurde. Tulujaotuse alumises osas olevaid sissetulekuid toetasid nii riiklikud siirded kui ka alampalga tõstmine viimastel aastatel. Sellest hoolimata tuleb teha veel jõupingutusi piisava palga ja kvaliteetsete töökohtade edendamiseks, sest vaesuse oht on võrreldes 2019. aastaga kahanenud vaid marginaalselt ning väikese ja väiksema keskmise sissetulekuga leibkondadesse kuuluvate töötajate finantsprobleemid, mis energiakriisi ajal kasvasid, on endiselt suured.

(6) Euroalal on pikaajalised struktuuriprobleemid, mis mõjutavad selle konkurentsivõimet. Nende hulka kuuluvad stagneeruv tootlikkus, siseturu tõkked, ebapiisavad erasektori investeeringud, piiratud innovatsioon ja digitehnoloogia piiratud levik, kõrged energiahinnad ning halduskoormus. Koguteguritootlikkuse kasv, mis mõõdab tootlikkust ilma tööhõive ja kapitali kasvu arvesse võtmata, on viimastel kümnenditel stagneerunud, kusjuures enam kui muudes konkureerivates piirkondades, nagu näiteks USAs. Selline olukord tekitab muret seoses euroala suutlikkusega jääda kiirete tehnoloogiliste muutuste tingimustes üleilmselt konkurentsivõimeliseks. Nende probleemide lahendamiseks on vaja mitmetahulist lähenemisviisi. Nimetatud lähenemisviisi juurde kuulub innovatsiooni kiirendamine ja kõrgtasemel digitaalse ning heiteta ja vähese heitega tehnoloogia ja taristu arendamine, toetades seejuures ärimudelite kohandamist ja oskuste nappuse kõrvaldamist ning parandades vajaduse korral juurdepääsu digitaristule. Lisaks on väga tähtis hõlbustada innovatsiooni levikut kõigis tööstusharudes ja ettevõtetes, parandada tööjõu oskusi, eelkõige nende rohe- ja digioskusi, ning vähendada halduskoormust säilitades samal ajal poliitikaeesmärgid ja Euroopa rohelise kokkuleppe standardite kaitse. Samuti on euroala konkurentsivõime suurendamiseks võtmetähtsusega siseturu süvendamine, kõrvaldades sellelt tõkked, ning siseturu normide nõuetekohane rakendamine, parem kohaldamine ja täitmise tagamine, eelkõige integreerides liidu kapitaliturud. Lisaks õõnestavad mitmes tööstusharus konkurentsivõimet energiahinnad, mis on kõrgemad kui rahvusvahelistel konkurentidel. See paneb ettevõtted ebavõrdsesse olukorda, eriti kui need tegutsevad naftast ja gaasist sõltuvates energiamahukates tööstusharudes.

(7) Liit on maailma tasandil esirinnas alusuuringutes ja tema avaliku sektori kulutused teadus- ja arendustegevusele on võrreldavad konkurentide omadega, kuid rakendusuuringute puhul ja uuringutulemuste muutmisel turustatavateks toodeteks, eelkõige kõrgtehnoloogilise digiinnovatsiooni valdkonnas, tuleb liidul veel teistele järele jõuda. On ülioluline, et euroala ja liit ei jääks teistest suurtest majanduspiirkondadest maha praeguste innovatsioonisuundumuste järgimisel, sealhulgas rohepöörde, digitaliseerimise, tehisintellekti, pooljuhtide, kvantarvutuse ning kosmose- ja biotehnoloogia alal. Pidades silmas strateegiliste digitehnoloogiate kasvavat tähtsust, on hädavajalik arendada liidu võimekust ja kasutada ära liidu tugevaid külgi selles valdkonnas, et tugevdada ELi positsiooni üleilmse tehnoloogialiidrina, tugevdada tehnoloogilist suveräänsust ja vastupidavust ning säilitada meie avatud strateegiline autonoomia. Lisaks võivad liikmesriikide vahel teadmiste ja talentide liikumist pärssivad tõkked takistada meil kasutamast ära kogu liidu innovatsiooni-, tootlikkus- ja konkurentsipotentsiaali. Tootlikkuse edendamiseks on vaja kiirendada innovatsiooni ning hoogustada teadus- ja arendustegevust, eriti erasektoris, sealhulgas sihipäraste ja hästi tasakaalustatud avaliku sektori investeeringutega teadus- ja arendustegevusse, et võimendada erasektori sellealaseid investeeringuid. Kuna kiired tehnoloogilised ja demograafilised muutused seavad majanduse surve alla, on esmatähtis investeerida inimkapitali. Ehkki kolmanda taseme hariduse omandanute osakaal Euroopas üldiselt suureneb, valmistab muret noorte põhioskuste halvenemine ning liiga piiratud edusammud täiskasvanute kaasamisel õppesse, mis pärsib haridustulemusi ja tootlikkuse kasvu lähitulevikus. Kaksiküleminek digitaalsele ja keskkonnasäästlikule majandusele nõuab samuti uute oskuste arendamist alates põhioskustest kuni keerukamate ja erioskusteni. Kõikide nende küsimuste käsitlemiseks on vaja sihtotstarbelisi haridus- ja koolitusalgatusi kogu elutsükli jooksul. Kui liit seab esikohale hariduse, koolituse ja oskuste arendamise, on tal ka võimalik hoogustada innovatsiooni, tootlikkust ja konkurentsivõimet.

(8) Liidu ettevõtted vajavad toetavaid tingimusi, mis võimaldaksid neil saavutada mastaabiefekti ning kasvada, laiendada oma tegevust ja olla edukad üleilmsetel turgudel. Küsitlustest ilmneb, et õiguskeskkonna keerukus ning kattuvad aruandlusnõuded ja keerulised maksunormid mõjutavad sageli ettevõtete investeerimisotsuseid ja väljavaateid tegevuse laiendamiseks kogu euroalas ja liidus. Samuti takistavad nende kasvu geopoliitilised pinged, geomajanduslik killustatus, kaubanduspiirangud ja majandusjulgeolekuga seotud mureküsimused, mis mõjutavad juurdepääsu kriitilise tähtsusega tooraine ja tehnoloogiale. Kiirem üleminek ringluspõhisemale majandusele aitaks leevendada kriitilise tähtsusega tooraine nappust, samal ajal kui koos liidu rahvusvaheliste partneritega tehtavad investeeringud võivad veelgi tugevdada Euroopa tööstuse konkurentsivõimet, sealhulgas algatuse „Global Gateway“ ja Euroopa tiimi lähenemisviisi raames. Selleks et kaasata vahendeid selliste sektorite arendamisse, kus on suur tootlikkuse

suurendamise potentsiaal, tuleb kaotada kitsaskohad kapitali ja tööjõu ümberpaigutamisel. Energiaturul on väga oluline luua piisavad ja kulutõhusad võrguühendused ja kasutada tõhusalt olemasolevaid ühendusi, eelkõige piiriüleselt, et ühendada suure geograafilise alatootjad ja tarbijad. Lisaks on tarbimiskaja võimaldamiseks, paindlikkuse rolli suurendamiseks ja energiakulude vähendamisele kaasaaitamiseks tähtis suurendada energiatõhusust ning edendada heiteta ja vähese heitega tehnoloogiate kasutuselevõttu, kaasa arvatud energiakogukondade kaudu. Ebavajaliku halduskoormuse kõrvaldamine ja lubade andmise lihtsustamine saab toetada ettevõtlust ja investeeringuid. Struktuurireformid, sealhulgas reformid, mida toetatakse keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavadega hõlmatud liidu vahenditest, aitavad tugevdada liikmesriikide konkurentsivõimet. Kestlik ja kaasav majanduskasv ja areng aitavad kaasa Euroopa piirkondade vaheliste erinevuste vähendamisele ja edendavad ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist. Samas ei kasutata ikka veel täielikult ära kogu siseturu potentsiaali, kuigi siseturu loomisest on juba möödas üle 30 aasta. Liikmesriigid võiksid määrata paremini kindlaks oma tootlikkuse suurendamise poliitika, seada selle prioriteediks ja seda koordineerida. Kõik liikmesriigid ei ole veel loonud sel eesmärgil riiklikku tootlikkuse komiteed või kasutanud tõhusalt ära selle pakutavaid võimalusi. Aktiivsem regulatsiooni lähendamine ja majandusintegratsioon võiksid edendada erasektori investeeringuid liidu ettevõtetesse, samuti nende tootlikkust ja innovatsioonisuutlikkust ning nende tarneahelate mitmekesisust ja julgeolekut. Liit peab ka hoolikalt kaaluma, kuidas tagada tasakaal ühelt poolt vabakaubanduse laiendamise ja teiselt poolt majandusjulgeoleku tugevdamise, puhta tööstuse kokkuleppe eesmärkide saavutamise ja selle vahel, et kasutada maailmas võrdsete tingimuste tagamiseks ebaausate kaubandustavade vastu ulatuslikumalt kaubanduse kaitsevahendeid. See nõuab nii liikmesriigi kui ka liidu tasandil koordineeritud lähenemisviisi ja üksteist täiendavaid poliitikameetmeid.

(9) Euroala hoiuste maht on väga suur. Kui suunata need kapitaliturgude kaudu tootlikeks investeeringuteks, saavad need oluliselt toetada rohe- ja digipöörde rahastamist, mis aitaks vähendada konkurentsivõime lõhet. Viimastel aastatel on karmid tingimused pangarahastuse kasutamisel raskendanud investeerimist, sest suur osa euroala ettevõtetest toetub pangandussektorile kui rahastamisallikale. Ettevõtete laenukasutuse kulud siiski vähenevad, mis on kooskõlas baasintressimäära langusega. Samas ei ole riskikapital ja pangaväline rahastamine sama kättesaadav kui Ameerika Ühendriikides, eriti innovatiivsetele ettevõtetele. Kuigi avaliku sektori investeeringutel võib koos taaste- ja vastupidavusrahastu ja muude liidu vahendite olla roll euroala konkurentsivõime parandamisel, nõuab see ülesanne kui ka rohe- ja digipöörde toetamine ulatuslikke erasektori investeeringuid. Avatud, integreeritud ja hästitoimivad kapitaliturud on olulised, et toetada erainvesteeringute voogu innovatsiooni ja pakkuda selle investeerimisvajaduse rahuldamiseks piisavalt rahastust. Letta ja Draghi aruannetes välja pakutud Euroopa hoiuste ja investeeringute liit saaks edendada konkurentsivõimelist ja hästi toimivat finants- ja pangandussektorit, et toetada majanduskasvu, parandada konkurentsivõimet ja aidata võimendada tohutut hulka erahoiuseid, et tagada piisav rahastus investeerimisvõimaluste jaoks. See aitaks üleüldiselt lihtsamini rahastada innovatsiooni, tööstuse süsinikuheite vähendamist ning rohe- ja digipööret. Sellest hoolimata nõuaks investeerimiseks sobivate projektide hulga suurendamine euroalas samuti toote- ja teenuseturgude tihedamat integreerimist ning normide lihtsustamist. Eurorühma avalduses kinnitas eurorühm taas oma pühendumust pangandusliidu väljakujundamisele kooskõlas laiendatud koosseisus eurorühma 16. juuni 2022. aasta avaldusega.

(10) Hiljutiste kriiside ja nendele reageerimiseks võetud poliitikameetmete tulemusena on mõnes euroala liikmesriigis kasvanud valitsemissektori võlg ja tekkinud märkimisväärne eelarvepuudujääk. See pärand koos üha kasvavate vananemisega seotud kuludega ohustavad järgmistel aastatel riigi rahanduse jätkusuutlikkust. Poliitikakujundajad peavad looma eelarvepuhvrid ja investeerima õiglasse rohe- ja digipöördesse, sotsiaalsesse ja majanduslikku vastupanuvõimesse, sealhulgas Euroopa sotsiaalõiguste sambasse, energiajulgeolekusse ja vajaduse korral kaitsevõime ülesehitamisse. Selle tasakaalu saavutamiseks tuleb hoolikalt paika panna riiklike kulutuste prioriteedid ja koordineerida poliitikat, et tagada kestliku ja kaasava majanduskasvu tagamiseks ning vastupanuvõime tugevdamiseks vajalike investeeringute toetamine. Konservatiivne eelarvepoliitika aitab saavutada tasakaalustatud poliitikameetmete kombinatsiooni ning finantsstabiilsusel on oluline koht euroala majanduse alustalade tugevdamises ja selle positsiooni kindlustamises üleilmsel tasandil. Eeldatakse, et uus majandusjuhtimise raamistik ja eriti asjaolu, et selle kohaselt kasutatakse stabiilsuse ja kasvu pakti rakendamisel ainsa tegevusnäitajana netokulude kasvumäära, peaks suurendama euroalas automaatsete stabilisaatorite rolli.

(11) Euroala liikmesriikide keskmine valitsemissektori võla suhe SKPsse jõudis 2021. aasta esimeses kvartalis rekordiliselt kõrgele tasemele, kuid on seejärel langenud ja ulatus 2023. aasta lõpuks 88,9 %ni SKPst. 2024.–2025. aastal peaks võlasuhte koondnäitaja tõusma marginaalselt (89,6 %ni SKPst). Prognoositav kasv tuleneb võlateeninduskulude suurenemise ja nominaalse SKP kasvu pidurdumise koosmõjust, kusjuures viimane neist on tingitud inflatsiooni

aeglustumisest, samas kui suur esmane eelarvepuudujääk mõjutab endiselt võladünaamikat. Samal ajal peaks võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni vaheline erinevus hakkama 2024.–2025. aastal võlga suurendama. Valitsemissektori võla suhe SKPsse varieerub liikmesriigiti, kuid 2025. aasta lõpuks prognoositakse enamikule liikmesriikidele madalamat näitajat kui 2020. aastal. Üheteistkümnel euroala liikmesriigil peaks võlasuhe siiski jääma üle 60 % ja neist omakorda viiel üle 100 %. Kuna euroala võlakoormus ületab endiselt pandeemiaeelset taset ja paljudes liikmesriikides on probleeme kestlikkusega, vajatakse uue majandusjuhtimise raamistiku kohast strateegiat võla püsivaks, diferentseeritud, järkjärguliseks ja realistlikuks vähendamiseks, et tagada selle jätkusuutlikkus ja taastada eelarvepuhvrid. Samal ajal saaksid reformid ja investeeringud hoogustada SKP kasvu, mis aitaks samuti kaasa riigi rahanduse jätkusuutlikkusele. Euroala eelarvepoliitika on prognooside kohaselt 2024. aastal pärssiv (0,5 % SKPst) ja jääb veidi pärssivaks ka 2025. aastal (natuke rohkem kui 0,25 % SKPst). Kui uut eelarveraamistikku rakendatakse nõuetekohaselt, peaks euroala eelarvepoliitika jääma veidi pärssivaks ka 2026. aastal. Pärast viimaste aastate tugevalt ekspansiivset eelarvepoliitikat on selline lähenemisviis euroala puhul asjakohane, kuigi liikmesriikide vahel on suuri erinevusi, eriti pidades silmas nende individuaalset eelarvepositsiooni. Kuna riigi rahanduse jätkusuutlikkust tuleb veelgi parandada ja käimasolevat inflatsiooni aeglustamist tuleb jätkuvalt toetada, peab eelarvepoliitika olema konservatiivne. Eelarve järkjärguline ja diferentseeritud konsolideerimine koos reformide ja investeeringutega ning taaste- ja vastupidavusrahastu ja muude ELi vahendite kättesaadavus saab kaitsta euroala majanduskasvu ja suurendada selle potentsiaalset majanduskasvu.

(12) Riigi rahanduse tugevdamine on äärmiselt oluline, et tulla toime tulevaste kriisidega ning tagada pensioni-, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemide kestlikkus. Prognoositakse, et elanikkonna vananemisega seotud kulud suurenevad, eelkõige pensioni-, tervishoiukulude ja pikaajalise hoolduse kasvu tõttu, kuigi liikmesriikide vahel võib olla märgatavaid erinevusi. Riigi rahanduse vajalik kohandamine on keerukas, rõhutades vajadust hallata hoolikalt tulusid ja kulusid. Euroala avaliku sektori tulud on viimasel kahekümnel aastal püsinud stabiilsel tasemel (keskmiselt 45,6 % SKPst), kuid kulud tõusid nii finantskriisi kui ka COVID-19 pandeemia ajal järsult. Tulude suhe SKPsse 2024. aastal hinnangute kohaselt tõusis, kuna tänu tugevale tööturule laekus maksudest ja sotsiaalkindlustusmaksetest oodatust rohkem tulusid, ning prognoositakse, et see näitaja tõuseb kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete mõjul 2025. aastal veelgi. Praegune maksutulude struktuur ei pruugi siiski olla kõigil juhtudel optimaalne ning euroala maksukiil on võrreldes teiste arenenud majandusega riikidega suhteliselt suur. See on eriti asjakohane olukorras, kus tugev tööturg, mida iseloomustab tööjõupuudus, sunnib tööturul osalemist maksimeerima. Abi oleks sellest, kui nihutada maksukoormus tööjõu maksustamiselt muudele maksuliikidele, nagu kinnisvara- või keskkonnamaksud, mis mõjutavad majanduskasvu vähem ja on vähem moonutavad. Maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemide stiimulite sihipärane läbivaatamine ja aktiivne tööturupoliitika ning kvaliteetse ja taskukohase alushariduse ja lapsehoiu ning hoolduse ja pikaajalise hoolduse pakkumine võiks aidata leevendada tööjõupuudust, säilitades samal ajal stabiilse maksude laekumise, mis toetab vajalikke kohandusi riigi rahanduses. Agressiivse maksuplaneerimise, maksustamise vältimise ja maksudest kõrvalehoidmise vastased meetmed võivad samuti muuta maksusüsteeme tõhusamaks ja õiglasemaks, toetades samal ajal majanduse taastumist ja tulude suurendamist. Ehkki kogukulude suhe SKPsse on alates 2021. aastast langenud, on see võrreldes COVID-19 pandeemia eelse tasemega endiselt kõrge. Kulude suhtarv peaks 2024.–2025. aastal prognooside kohaselt stabiliseeruma tasemel 49,6 % SKPst, kuna liidu uue eelarveraamistiku rakendamisest tulenev esmaste jooksvate kulude piiramine tasandatakse intressikulude kasvuga.

(13) Euroala finantssüsteem on tõestanud oma vastupidavust intressimäärade järsu kasvu korral, kuid seisab nüüd silmitsi ebakindla makromajandusliku keskkonnaga, kusjuures laenunõudlus on vähenenud ja mitme liikmesriigi kinnisvarasektor on haavatav. Ettevõtete suur kasumlikkus on aidanud neil viimastel aastatel teenindada oma laenusid, hoolimata karmimatest rahastamistingimustest. Nõrk majanduskasv ja suurenevad tööjõukulud võivad siiski süvendada mõne sektori haavatavust. Kõige rohkem väärib tähelepanu ärikinnisvara hindade järsk langus, mis tekitab muret laenude teenindamise seisukohast, samas kui eluasemehindade areng on olnud liikmesriigiti väga erinev. Pangandussektori vastupidavust on toetanud tugev usaldatavusraamistik, sealhulgas kõrgemad kapitalinõuded ja laenuvõtjapõhiste meetmete kohaldamine. Viivislaenude osakaal on jätkuvalt väike, kuid kinnisvarasektoris on märke näitaja halvenemisest. Samuti esineb haavatavust pangandusvälises finantssektoris, kus esineb maandamata likviidsuspuudujääki ja ülemäärast finantsvõimendust. Need haavatavused võivad järsu turukorrektsiooni korral võimendada hinnakohandust,

SOOVITAB euroala liikmesriikidel võtta aastatel 2025–2026 individuaalselt, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise kaudu, ja eurorühmas ühiselt järgmisi meetmeid.

1) **Konkurentsivõime**

Suurendada kiiresti tootlikkust, hõlbustades toote- ja teenuseturgude parema toimimise ja edasise integreerimise ning struktuurireformide kaudu ressursside ümberjaotamist suure tootlikkusega või suure tootlikkuse potentsiaaliga sektoritesse. Kõrvaldada innovatsiooni ökosüsteemide killustatus ja parandada nende võimet luua murrangulisi uuendusi, sealhulgas tipptasemel digitaalse ning heiteta ja vähese heitega tehnoloogia ja taristu valdkonnas, ning edendada uue digitaalse ning heiteta ja vähese heitega tehnoloogia ja innovatsiooni laiemat kasutuselevõttu. Ergutada ettevõtteid tegema kulutusi rakendusuuringutele ja innovatsioonile ning muutma nende tulemusi turustatavateks toodeteks. Viia ellu poliitikat, mis toetab digi- ja kõrgtehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõttu ettevõtetes. Suurendada ettevõtete tõhusust ja võimet saavutada optimaalne mastaabisääst, eelkõige süvendades siseturgu. Parandada ebavajaliku halduskoormuse vähendamise, normide lihtsustamise ja investeerimistõkete kõrvaldamise kaudu ettevõtluskeskkonda, säilitades samal ajal poliitikaeesmärgid. Tagada tööstuspoliitika tulemuslik keskendumine strateegilistele sektoritele ja tehnoloogiatele, tagades, et avaliku sektori toetuse koordineerimine Euroopa tasandil ei moonutaks võrdseid tingimusi siseturul, vaid edendaks tulemuslikult euroala konkurentsivõimet ja selle avatud strateegilist autonoomiat. Ergutada ettevõtlust ja uute ettevõtete loomist.

Kujundada kiiresti välja Euroopa hoiuste ja investeeringute liit, edendades konkurentsivõimelist ja hästitoimivat finants- ja pangandussektorit, et toetada majanduskasvu ja investeeringuid ning parandada konkurentsivõimet. Viia lõpule pangandusliidu loomine, jätkates kooskõlas eurorühma 2022. aasta juuni laiendatud koosseisus tehtud avaldusega tööd kõigi selle lahendamata elementidega, ning viia lõpule kriisiohje- ja hoiusekindlustusraamistiku reform. Teha edusamme seoses kapitaliturgude liidu 2020. aasta tegevuskava meetmetega ja tagada juba kokku lepitud meetmete kiire elluviimine ning jätkata tööd meetmetega, mis on tehtud kindlaks eurorühma 2024. aasta märtsi avalduses kapitaliturgude liidu tuleviku kohta, et pakkuda süvendatud, hästitoimivaid ja integreeritud Euroopa kapitaliturge, millest saavad kasu tarbijad ja ettevõtted. Parandada ettevõtete, eelkõige innovatiivsete VKEde juurdepääsu sobivale rahastusele, et need saaksid kasvada ja investeerida, ning kodanike juurdepääsu laiemale investeerimisvõimaluste valikule kapitaliturgudel. Võimendada sihipäraste rahastamisvahendite kaudu liidu toetust VKEdele rahastusele juurdepääsu parandamiseks, eelkõige innovatsiooni ja tegevuse laiendamise eesmärgil, et maksimeerida liidu rahalise toetuse mõju. Kaasata eelkõige idu- ja kasvufirmade jaoks riskikapitali, kasutades nii liidusiseste kui ka -väliste hoiuste ja riskikapitali suunamiseks hästitoimivaid ja integreeritud Euroopa kapitaliturgusid.

Edendada tööjõu täiendus- ja ümberõpet ning kvaliteetseid töökohti, et suurendada tootlikkust, eelkõige demograafiliste muutuste kontekstis, ning toetada õiglast rohe- ja digipööret. Veelgi suurendada tööturul osalemist, sealhulgas aktiivsete tööturumeetmete parandamise teel. Täiustada haridus- ja koolituspoliitikat, sealhulgas kutseharidus- ja koolituspoliitikat, et parandada haridustulemusi ning tagada parem vastavus oskuste nõudluse ja pakkumise vahel.

Edendada materiaalseid ja immateriaalseid investeeringuid kriitilise tähtsusega tehnoloogiasse, taristusse ja ühistesse prioriteetvaldkondadesse, nagu digi- ja rohepööre, energiajulgeolek ning kaitsevõime suurendamine, kaasates erakapitali ja tagades vajalikud avaliku sektori investeeringud, vältides samal ajal moonutusi siseturul. Stimuleerida investeeringuid teadus- ja arendustegevusse, eelkõige lihtsustades investeerimise raamtingimuste täiustamise kaudu erasektori osalemist, tehes struktuurireforme ja parandades avaliku sektori poolse rahastamise koordineerimist, sealhulgas liidu tasandil. Jätkata taaste- ja vastupidavuskavade kiiret elluviimist ja kasutada täielikult ära ühtekuuluvuspoliitika programme. Parandada tootlikkuse suurendamise poliitika tulemuslikkust, tagades meetmete asjakohase kindlaksmääramise, koordineerimise ja prioriseerimise, kaasa arvatud parema juhtimise, kohalike ja piirkondlike ametiasutuste kaasamise ning riiklike tootlikkuse komiteede mõjusa kasutamise kaudu.

2) **Vastupanuvõime**

Hõlbustada alaesindatud rühmade, eelkõige naiste, noorte, vanemate inimeste, madala kvalifikatsiooniga isikute, puudega ja rändetaustaga inimeste integreerumist tööturule. Kaotada takistused tööturul osalemisel, sealhulgas parandades juurdepääsu kvaliteetsele alusharidusele ning hooldusele ja pikaajalisele hooldusele. Võtta meetmeid, et parandada halbasid töötingimusi ja hõlbustada tööjõupuudusega kutsealadel töötavate kolmandate riikide kodanike valikulist seaduslikku rännet, tehes seda viisil, mis täiendab õiglast tööjõu liikumist liidus ning liidu enda tööjõu ja oskuste ärakasutamist.

Tugevdada riiklike tavadega kooskõlas ja sotsiaalpartnerite rolli austades tingimusi, mis toetavad kestlikku palga ja tootlikkuse kasvu, eriti madala ja keskmise sissetulekuga töötajate puhul. Palgaläbirääkimistel tuleks võtta arvesse suhtelist konkurentsivõime dünaamikat ja hoiduda tegevusest, mis kinnistab euroalal konkurentsivõimega seotud

erinevusi. Tagada sotsiaalpartnerite tulemuslik kaasamine poliitika kujundamisse ja tugevdada sotsiaaldialoogi. Edendada töötervishoidu ja tööohutust kõigis tööstusharudes. Kui rakendatakse uusi tehnoloogiaid, võtta inimkeskne lähenemisviis.

Tugevdada töötamise stiimuleid, nihutades maksukoormuse tööjõumaksudelt mujale, sealhulgas maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemi sihipärase reformimise teel. Võtta meetmeid vaesuse vastu võitlemiseks, kaitstes ja tugevdades piisavaid ja kestlikke sotsiaalkaitse- ja kaasamissüsteeme, kaasa arvatud juurdepääsu parandamine taskukohasele ja kestlikule eluasemele.

Töötada välja ja viia ellu kogu liitu hõlmav terviklik strateegia, mis täiendab ja ühendab riiklikke strateegiaid tulemuslikuks elektrifitseerimise ja rohepöördeks, sealhulgas taastuvenergia tootmise järsu suurendamise ja imporditud fossiilkütuste kasutamise täiendava vähendamise teel. Eriti oluline on luua piisavad, kulutõhusad ja toimivad võrguühendused, eelkõige piiriüleselt, et ühendada laiema geograafilise ala tootjad ja tarbijad. Hoogustada jõupingutusi, et parandada valmisolekut negatiivseteks arenguteks, kaasa arvatud kliimamuutusteks ning loodusega seotud ja geopoliitilisteks riskideks, eriti sellistele riskidele kõige haavatavamates piirkondades.

3) **Makromajanduslik ja finantsstabiilsus**

Tagada vastavus uuele eelarveraamistikule, et parandada võla jätkusuutlikkust ja edendada kestlikku majanduskasvu, ning tagada, et iga-aastane netokulude kasv ei ületaks üheski liikmesriigis nõukogu soovitatud ülemmäära. See peaks võimaldama saavutada 2025. ja 2026. aastal asjakohaselt diferentseeritud eelarvekohandused, mille tulemuseks peaks olema euroala üldiselt veidi pärssiv eelarvepoliitika.

Parandada eelarvestrateegiate kindlaksmääramisel kulu- ja tulumeetmete kvaliteeti ja tõhusust. Vähendada maksustamise vältimist ja maksudest kõrvalehoidmist ning võidelda agressiivse maksuplaneerimisega ja viia eelarvestrateegiad kooskõlla poliitikaeesmärkidega, näiteks maksukoormuse ümbersuunamisega tööjõu maksustamiselt vähem moonutavale maksustamisalusele.

Jälgida riske, mis tulenevad makromajanduslikule ja finantsstabiilsusele seoses varade kvaliteediga ja varade ümberhindamisega, sealhulgas kliima ja keskkonnaga seotud riske, ning tugevdada pangandusvälist finantsvahendussektorit reguleerivaid õigusnorme, et asjakohasel juhul ohjata ja leevendada kindlakstehtud riske.

Arvestada majandus- ja rahaliidu süvendamiseks võetavate edasiste sammude puhul kogemusi, mis on saadud COVID-19 kriisile reageerimiseks võetud liidu ulatuslike majanduspoliitiliste meetmete kavandamisel ja rakendamisel. Jätkata edusamme majandus- ja rahaliidu süvendamisel, austades seejuures täielikult liidu siseturgu ning tegutsedes avatult ja läbipaistvalt euroalasse mittekuuluvate liikmesriikide suhtes. Jätkata euro rahvusvahelise rolli tugevdamist ja teha täiendavaid edusamme digieuro kasutuselevõtu suunas.

Brüssel, 13. mai 2025

Nõukogu nimel

eesistuja

A. DOMAŃSKI